

Kunst scheppen in tijden van Corona

Afgelopen voorjaar moest het Goetheanum, net als alle andere culturele instellingen in Zwitserland en in talrijke andere landen, vanwege de corona-pandemie haar deuren sluiten. Het was geheel onduidelijk hoe lang deze maatregelen zouden gaan duren en wat de gevolgen ervan zouden zijn voor individuele mensen, instellingen en voor de samenleving als geheel. Achter de schermen van het Goetheanum werd echter hard doorgewerkt. Verrassend snel verscheen het boekje *Perspektiven und Initiativen zur Coronazeit* met daarin gezichtspunten vanuit alle secties van de Hogeschool ten aanzien van deze ongekende situatie. Daarnaast werd zo goed mogelijk doorgevoerd aan de voorbereidingen voor de Faust-opvoeringen en vanuit de Sectie voor Beeldende Kunsten nam Barbara Schnetzler het initiatief om een tentoonstelling te organiseren met als thema *Aufbruch ins Ungewisse – Kunstschaffen in Zeiten von Corona*.

Het idee achter deze tentoonstelling was even eenvoudig als inspirerend. De corona-pandemie en de ingrijpende maatregelen die overal genomen werden tegen de verdere verspreiding ervan raakten ieders leven. Ze verhinderden de vertrouwde

1. Francisco Delgado Suárez, Landschap

gang van zaken, riepen bij veel mensen angst en onzekerheid op en plaatsten ons individueel en als samenleving voor ongekende uitdagingen. Voor de meeste mensen mag de omgang met zoveel onzekerheden verontrustend zijn, er is echter één beroepsgroep waarvoor het dagelijks werk is om nieuwe dingen uit onbekende situaties te scheppen en dat is die van de kunstenaars! Ligt in de kunsten, die als 'niet systeem-relevant' terzijde werden geschoven, niet juist een krachtbron die kan helpen om met nieuwe ogen naar deze crisis te kijken en andere perspectieven erop te ontwikkelen? Barbara schreef daarom het adressenbestand van de Sectie voor Beeldende Kunsten aan, plaatste een oproep in de internationale nieuwsbrief en nodigde individuele kunstenaars uit om werk in te sturen dat gedurende de corona-tijd was ontstaan en zich op de een of andere manier daarmee bezighield.

Alleen al deze stap was een *Aufbruch ins Ungewisse*, want of er werk ingestuurd zou worden en wat de kwaliteit ervan zou zijn, was totaal onzeker. Maar de respons was overweldigend. Meer dan vijftig kunstenaars van over de hele wereld stuurden bij elkaar ruim tachtig werken in. Verrassend genoeg waren daarbij veel kunstenaars waarmee de sectie nooit eerder contact had gehad. Nog groter was de verrassing over de diversiteit en de kwaliteit van het werk. De deelnemende kunstenaars hadden zich met heel verschillende aspecten van de corona-crisis beziggehouden en daarmee heel uiteenlopende omgangsvormen gevonden.

In veel landen was het een prachtig zonnig voorjaar geweest dat uitnodigde om de eigen natuurbeleving te intensiveren. Zo stuurde Francisco Delgado Suárez uit Ecuador een reeks van vijf schilderijen in met het spel van licht en wolken aan de hemel, een hemel die gedurende deze weken als heel helder beleefd kon worden (1). Door de afwezigheid van verkeerslawaai viel veel mensen ook op dat de vogels beter hoorbaar waren. Dit thema verwerkte Hans Georg Aenis in zijn werk *Vogelgekwekker*. De natuur werd deze maanden sterker als krachtbron beleefd, maar ook onze verantwoordelijkheid ten opzichte van de natuur.

In dit stralende voorjaar vielen ook drie van de belangrijkste christelijke feesten. De gedwongen rust van deze weken opende voor veel mensen de mogelijkheid om zich intensiever met deze inhouden te verbinden. Zo stuurde Esther Gerster een reeks van drie schilderijen in die

5. Barbara Schnetzler en Duilio A. Martin, uitgelohde boomstam met bijenwas

vanuit een verdiept beleven van Pasen, Hemelvaart en Pinksteren waren ontstaan (2). Ook uit Hongarije kwamen er meerdere religieus geïnspireerde doeken waarin de corona-crisis in een spiritueel licht werd geplaatst.

Een heel andere invalshoek koos Sibylle Birkenmeier uit Zwitserland die met haar werk *Delirieren mit Viren* de blik op een Jeroen Bosch-achtige manier naar buiten richt en zo zichtbaar maakt wat de angst voor het virus met mensen kan doen (3).

Naast tekeningen en schilderijen werden er ook architectonische ontwerpen, papiersculpturen en beeldhouwwerken ingestuurd, bijvoorbeeld het beeld *Spanning* van Astrid Oelssner, waarmee de tentoonstelling als een soort poortwachter opent (4). Van Barbara Schnetzler zelf zijn ook verscheidene beelden te zien, waaronder een al iets ouder werk dat buiten de tentoonstelling staat, maar er inhoudelijk mooi bij past. Het bestaat uit een uitgeholde boomstam die van buiten zwart verkoold is en van binnen met bijenwas bestreken, waardoor hij van binnenuit goudgeel lijkt op te lichten (5). En is dat niet

de opgave waarvoor wij temidden van alle uiterlijke beperkingen zelf ook staan? Een dergelijke thematiek speelt ook in het werk van Barbara Groher die tussen beeld en tekst mensen opmontert om nieuwe wegen te gaan. Een eyeopener wat dat betreft vond ik haar werk *MET AMOR PHOSE* dat erop wijst dat de transformerende kracht in elk metamorfoseproces de liefde is (6). Zo maakt de tentoonstelling duidelijk dat voor veel kunstenaars het creatieve scheppingsproces zelf een krachtbron is om de angst en onzekerheid die van buiten komen een innerlijk tegenwicht te bieden. Daarmee verbonden is natuurlijk de hoop dat deze transformerende werking zich in het proces van de kunstbeschuwing ook op de waarnemer kan overdragen.

Het zal geen eenvoudige opgave geweest zijn om al deze zo uiteenlopende werken te groeperen en in de diverse ruimten van het Goetheanum tot hun recht te laten komen. Dat heeft Barbara Schnetzler echter met veel gevoel gedaan. Zowel qua thematiek, stijl als kleur is een rijk geschakeerd geheel ontstaan dat goed resoneert met de deels intensief gekleurde expositieruimten in het Goetheanum (7+8). Op zaterdag 4 juli vond onder grote belangstelling de opening van de expositie door Christiane Haid plaats. Een week later werd hij nog eens aangevuld met een omvangrijke reeks schilderijen die Frederiek Nelissen naar aanleiding van Goethes *Faust* gemaakt heeft en die tijdens de opvoeringen op 24 en 25 oktober in de foyer opnieuw te zien zullen zijn.

Daarmee heropende het Goetheanum, drie maanden na haar gedwongen sluiting, met nieuw elan en vervuld van kunst, haar deuren weer. Kunst die ontstaan is uit de actualiteit en die mensen een hart onder de riem wil steken, hen met nieuwe ogen naar de wereld wil laten kijken en hun innerlijke krachtbronnen wil laten ontdekken. ||

2. Esther Gerster, Hemelvaart

3. Sibylle Birkenmeier, Delirieren mit Viren

4. Astrid Oelssner, Spanning

6. Barbara Groher, MET AMOR PHOSE

7 + 8. Tentoonstellingsruimten op de eerste etage van het Goetheanum

